

УДК 341.9

Гиренко Інна Володимирівна

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Гиренко Інна Владимировна

доктор юридических наук, доцент,

профессор кафедры международного права

и сравнительного правоведения

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

Gyrenko Inna

Doctor of Science of Law, Associate Professor,

Professor of the Department of International Law and Comparative Law

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Пинчук Діана Олександрівна

магістр юридичного факультету

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Пынчук Диана Александровна

магистр юридического факультета

Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Pynchuk Diana

Master of Law of the

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

НЕДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ

ДОГОВОРІВ ПРОФОРМАМИ МІЖНАРОДНИХ АСОЦІАЦІЙ

НЕГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ

**ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ ДОГОВОРОВ ПРОФОРМАМИ
МЕЖДУНАРОДНЫХ АССОЦИАЦИЙ
NON-GOVERNMENTAL REGULATION OF FOREIGN ECONOMIC
CONTRACTS BY MODEL CONTRACTS OF INTERNATIONAL
ASSOCIATIONS**

Анотація. Для спрощення процедури укладення зовнішньоекономічних угод на практиці широко застосовуються типові контракти (проформи), створені міжнародними асоціаціями, та уніфіковані правила, що публікуються Міжнародною торговою палатою. Вони не є обов'язковими у використанні, але являють собою сформовані у відповідності до вимог міжнародних нормативних актів та звичаїв ділового обороту зразки тексту договорів, що містять основні умови і відображають прийнятну в даній області практику.

У статті розглянуто види недержавного регулювання зовнішньоекономічних договорів, основні проблеми правового регулювання використання проформи як джерела зовнішньоекономічного договору, досліджено та сформульовано поняття проформи (типового договору, типового контракту), визначено роль недержавних профільних асоціацій в регулюванні комерційних відносин, досліджено стан імплементації типових договорів та Міжнародних правил тлумачення термінів «Інкотермс» у національне законодавство України.

Встановлено, що для українських агрокомпаній найважливішими міжнародними профільними неурядовими організаціями є ГАФТА і ФОСФА. Типові договори ГАФТА і ФОСФА відображають реальну світову торговельну практику і при її змінах зазнають правок. Основними відмінностями між проформами є види поставки – CIF, FOB, FCA та ін., та різновид сільськогосподарської культури. ГАФТА і ФОСФА розробляють договори з урахуванням різних способів транспортування

агропродукції. В деяких договорах враховується країна походження та напрям поставки.

У межах дослідження встановлено, що імплементація Міжнародних правил тлумачення термінів «Інкотермс» до українського законодавства була проведена в повному обсязі, однак чинне законодавство потребує доопрацювання. Посилання на застосування Правил «Інкотермс 2010» в контракті дає можливість у всьому тексті контракту уникнути розшифрування термінів. Імплементація типових контрактів (проформ) міжнародних асоціацій на законодавчому рівні України не здійснена.

Звертається увага на необхідність визначення місця типових контрактів профільних асоціацій та міжнародних правил в системі договірного права України.

Ключові слова: *зовнішньоекономічний договір, проформа, міжнародні асоціації, Інкотермс, ГАФТА, GAFTA, ФОСФА, FOSFA.*

Аннотація. *Для упрощення процедури заключення внешнеэкономических сделок на практике применяются типовые контракты (проформы), созданные международными ассоциациями, и унифицированные правила Международной торговой палаты. Они не являются обязательными в использовании, но представляют собой сформированные в соответствии с требованиями международных нормативных актов и обычаев делового оборота образцы текста договоров, содержащих основные условия, и отражают принятую в данной области практику.*

В статье рассмотрены виды негосударственного регулирования внешнеэкономических договоров, основные проблемы правового регулирования использования проформы как источника внешнеэкономического договора, исследовано и сформулировано понятия

проформы (типового договора), определена роль негосударственных профильных ассоциаций в регулировании коммерческих отношений, исследовано состояние и целесообразность имплементации типовых договоров и международных правил толкования терминов «Инкотермс» в национальное законодательство Украины.

Установлено, что для украинских агропредприятий важнейшими международными профильными неправительственными организациями является ГАФТА и ФОСФА. Типовые договоры ГАФТА и ФОСФА отражают реальную мировую торговую практику и при ее изменениях испытывают правок. Основными отличиями между проформами есть виды поставки - CIF, FOB, FCA и др. и разновидность сельскохозяйственной культуры. ГАФТА и ФОСФА разрабатывают договора с учетом различных способов транспортировки агропродукции. В некоторых договорах учитывается страна происхождения и направление поставки.

В рамках исследования автором установлено, что имплементация международных правил толкования терминов «Инкотермс» в украинское законодательство была проведена в полном объеме, однако действующее законодательство нуждается в доработке. Ссылка на применение Правил "Инкотермс 2010» в контракте дает возможность во всем тексте контракта избежать расшифровки терминов. Имплементация типовых контрактов (проформы) международных ассоциаций на законодательном уровне не осуществлена.

Обращается внимание на необходимость определения типовых контрактов профильных ассоциаций и международных правил в системе договорного права Украины.

Ключевые слова: *внешнеэкономической договор, проформа, международные ассоциации, Инкотермс, ГАФТА, GAFTA, ФОСФА, FOSFA.*

Summary. *To simplify the procedure for the conclusion of foreign economic cooperation, model contract (standard form contract) created by international associations and uniform rules published by the International Chamber of Commerce are widely used. They are not obligatory in use, but are formulated in accordance with the requirements of international regulations and business practices, samples of the text of contracts containing the main terms and reflect the practice adopted in this field.*

The article examines the types of non-state regulation of foreign economic agreements, the main problems of legal regulation of the use of pro forma as a source of foreign economic agreement, explores and formulates the notion of proforma (model agreement, model contract), the role of non-state profile associations in the regulation of commercial relations is determined, state and expediency of implementation of model contracts and the International Rules for the Interpretation of the terms "Incoterms" in the national legislation of Ukraine.

It was established that GAPTA and FOSFA are the most important international non-governmental organizations for Ukrainian agro companies. Typical contracts of GAFTA and FOSFA reflect the real world trade practice and, with its changes, undergo edits. The main differences between the pro forma are the types of deliveries - CIF, FOB, FCA, etc. and the kind of agricultural culture. GAFTA and FOSFA develop contracts based on different ways of transporting agricultural products. Some contracts take into account the country of origin and the direction of delivery.

In the course of the study, the author established that the implementation of the International Rules for the Interpretation of the terms "Incoterms" into Ukrainian legislation was carried out in full, but the current legislation needs to be revised. The reference to the use of the Rules of Incoterms 2010 in the contract allows the entire text of the contract to avoid the decryption of terms. Implementation of standard contracts (protoms) of international associations to

the legislative level of Ukraine was not carried out.

Attention is drawn to the need to determine the place of standard contracts of profile associations and international rules in the system of contractual law of Ukraine.

Key words: *foreign trade contract, international associations, Incoterms, International commerce terms, GAFTA, FOSFA.*

Постановка проблеми. Центральне місце в правовому регулюванні міжнародних договірних відносин суб'єктів господарювання займають зовнішньоторговельні контракти. Колізії в чинному національному законодавстві та міжнародних актах щодо міжнародної торгівельної діяльності на практиці призводять до їх неоднозначного трактування сторонами договору, наслідком чого є судові та арбітражні спори.

Недержавні форми регулювання міжнародної торгівлі є засобом з усунення протиріч між нормами національного та міжнародного права. Використання типових контрактів (проформ) дозволяє уніфікувати умови міжнародної торгівлі та допомагає економити час на погодженні між сторонами положень договору, унеможлиблює їх подвійне трактування.

Проформи повинні бути належним чином досліджені та інкорпоровані в систему національного права, оскільки це значно зменшить ймовірність неправильного тлумачення і, як наслідок, дозволить українським та іноземним суб'єктам господарювання вільно та безперешкодно здійснювати торговельну діяльність на основі єдиних міжнародних норм.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поміж робіт фахівців слід зазначити наукові праці Циганкової Т. М., Комарова А. С., Верба С. А. та Петрашко Л. П. та інші. Вивчення та аналіз праць науковців дали змогу дослідити питання, що постають при укладенні та правовому регулюванні договорів міжнародної комерційної діяльності, в тому числі їх

недержавному регулюванні типовими проформами профільних організацій.

Формулювання цілей статті. Аналіз правового регулювання зовнішньоекономічних договорів - за допомогою типових договорів та правил міжнародних профільних асоціацій, виявлення прогалин та колізій у чинному національному законодавстві щодо статусу та застосування проформ та формування пропозицій щодо їх усунення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання проформ при укладенні договорів є досить поширеним в сучасних торговельних відносинах, особливо у сфері машинного устаткування, споживчих товарів та промислової сировини. Причиною цього є однорідність властивостей цих товарів, що полегшує уніфікацію умов контрактів щодо визначення кількості, якості товарів та інших базисних умов. Наступною причиною є великі обсяги товарів, які потребують спрощеної процедури документального оформлення договірних відносин, а не використання великої кількості різних договорів та тривалих переговорів між сторонами щодо умов договору. Вирішальним фактором є існування об'єднань імпортерів, які займаються уніфікацією міжнародних традицій до вимог міжнародних конвенцій, знаходячи рішення для спрощення процесу торгівлі та, тим самим, об'єднують ринок трейдерів певної сфери.

Розглядаючи особливості регулювання зовнішньоекономічних договорів проформами, перш за все варто розглянути визначення міжнародних комерційних угод.

Зовнішньоекономічний договір (контракт), згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», – це матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на виникнення, зміну або припинення їх взаємних прав і обов'язків у сфері зовнішньоекономічної діяльності [5].

Дане визначення в чинному законодавстві дублює Положення «Про

форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)», яке, також, визначає його синонімічні поняття: зовнішньоекономічний контракт та міжнародний господарський контракт (МГК) [8].

Зовнішньоекономічний контракт характеризується тим, що його сторони знаходяться під юрисдикцією і на території різних держав, товар обов'язково перетинає митні кордони, а платежі робляться в іноземній валюті через уповноважений банк (винятком є товарообмінні угоди).

Серед основних джерел регулювання міжнародних комерційних правочинів доцільним буде виділити три основних, а саме міжнародні договори (конвенції, протоколи, угоди та договори), національне законодавство країн та звичай ділового обороту.

Чинні міжнародні договори у сфері міжнародної торгівлі (Віденська конвенція про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 1980 р.; Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА від 1994 р. та інші), які є наслідком взаємодії на міждержавному рівні, характеризуються наявністю загальних приписів рекомендаційного характеру та залишають неврегульованими безліч важливих для сторін договору аспектів. Саме тому результати діяльності недержавних організацій є вкрай важливими, адже вони неформально уніфікують міжнародні контракти, приводячи їх до єдиної форми та системи.

Важливе значення при розробленні зовнішньоекономічного контракту відіграють два види недержавних джерел регулювання міжнародного комерційного права, які кодифіковані впливовими організаціями чи недержавними профільними асоціаціями та розглядаються як звичаї ділового обороту, а саме:

1. Уніфіковані правила і звичаї, що публікуються Міжнародною торговою палатою (International Chamber of Commerce, далі - МТП), серед яких найбільш відомими є Міжнародні правила тлумачення комерційних термінів «Інкотермс» (далі - Правила «Інкотермс»);

2. Типові контракти (типові договори, проформи), що розробляються міжнародними профільними недержавними організаціями.

Комаров О.С. у своїй роботі «Типовий контракт: як уникнути невизначеності» визначив типовий контракт як розроблений у відповідності з встановленими правилами документ, що містить орієнтовні зразки формулювань умов певного виду договору [7].

Верб С.А. визначає типовий договір як нормативний акт, в якому правила поведінки виражені у формі умов відповідного цивільно-правового договору [1, с. 146].

Отже, типовий контракт (standard form contract) – це викладений у письмовій формі текст договору із зведеними до єдиної системи умовами, сформований з урахуванням звичаїв ділового обороту та міжнародних міждержавних договорів, який є стандартом регулювання відносин сторін договору (контракту) в певній господарській сфері.

На сьогодні у світі значної поширеності набули торгові асоціації, які сприяють розвитку торгівлі сировинними товарами. Такі асоціації виконують роль платформи для обміну досвідом через конференції і семінари, створення стандартних договорів (проформ), де діє арбітраж для вирішення спорів між компаніями. Торгові асоціації ініціюються самим бізнесом та функціонують задля його підтримки й розвитку.

Кожна з торгових асоціацій займається розвитком торгівлі конкретної галузі чи виду товару. Особливо актуальна дана тема для українських зернових холдингів, які з кожним роком нарощують експорт сільськогосподарських і олійних культур. Для українських агрокомпаній, з огляду на великі обсяги виробництва зернових та олійних культур в Україні, найважливішими міжнародними профільними неурядовими організаціями є ГАФТА і ФОСФА.

ФОСФА (FOSFA - The Federation of Oils, Seeds and Fats Associations) - Федерація асоціацій торгівлі оліями, олійними продуктами і жирами,

створена 25 січня 1968 року. ФОСФА об'єднує 1123 компанії з 90 країн та регулює 85 % світового обороту олійними культурами і жирами на базі її проформ (станом на 01.09.2018 р.) [12].

ГАФТА (GAFTA - The Grain and Feed Trade Association) - Міжнародна асоціація торгівлі зерном та кормами, що діє із 1878 року, об'єднує понад 1700 компаній у 90 країнах та регулює 80 % торгівлі зерном і кормами у світі шляхом використання її стандартних форм контрактів (станом на 01.09.2018 р.) [10].

Типові договори ГАФТА і ФОСФА відображають реальну світову торговельну практику і при її змінах зазнають правок. Основними відмінностями між проформами є види поставки – CIF, FOB, FCA та ін., та різновид сільськогосподарської культури. ГАФТА і ФОСФА розробляють договори з урахуванням різних способів транспортування агропродукції. В деяких договорах враховується країна походження та напрям поставки.

Завдяки використанню стандартних договорів сторони витрачають значно менше часу для здійснення комерційної операції. Контрагентам залишається лише провести переговори щодо суто комерційних умов, - ціни, кількості товару, специфікації і т.п. Інші положення визначені конкретним видом проформи: базис поставки, умови щодо зважування товару, номінації судна, продовження строку відвантаження, умови про апропріацію товару, щодо документів поставки, про страхування, розвантаження товару, порушення умов договору, форс-мажор тощо.

Існує два шляхи створення зовнішньоекономічних контрактів на базі проформи міжнародної асоціації:

1. потрібно зробити посилання у договорі (confirmation note) на обов'язок використання сторонами умов конкретного номеру проформи. Потрібний номер типового контракту можна знайти на офіційному сайті ГАФТА та ФОСФА, або

2. контракт створюється на основі конкретної типової проформи,

додавши до її тексту індивідуальну інформацію про ціни, кількість товару, специфікацію і т.п.

Перевагою стандартних договорів є те, що їхні умови однаково враховують інтереси продавців та покупців, завдяки зрозумілій для трейдерів термінології є доступними за змістом та передбачають відомі на практиці процедури. Дані проформи можуть використовуватись не лише членами ГАФТА або ФОСФА, а й іншими учасниками комерційної діяльності, адже договори ГАФТА опубліковано у вільному доступі. Однак це не стосується проформ ФОСФА, які є вільними та безоплатними у доступі лише для учасників Федерації. Федерація дозволяє покупку окремих видів проформ ціною від 11 до 15 фунтів стерлінгів за умови надання повної інформації від покупця про особу (країну, компанію та особу) з ціллю санкціонованого використання проформ [11; 12].

Особливістю роботи з типовими проформами є те, що всі вони викладені лише англійською мовою, незважаючи на те, що офіційними мовами цих асоціацій є, крім англійської, ще німецька, французька, іспанська та італійська. Офіційних чи неофіційних перекладів тексту типових контрактів не існує, і в разі їх використання юристам доводиться самостійно робити переклад. Це пояснює причину непопулярності використання проформ в Україні. Тому створення зовнішньоекономічного договору з посиланням на умови Правил «Інкотермс 2010», які мають офіційний переклад українською мовою, а не на умови конкретного номеру проформи, є значно простішим.

При здійсненні зовнішньоекономічних операцій, пов'язаних з купівлею-продажем товарів, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності зіштовхуються із неоднаковою інтерпретацією контрагентами прав та обов'язків при здійсненні поставки товарів від місця відправлення до місця призначення. Це пов'язано з відмінностями правил і звичаїв, що існують в різних країнах світу. Вирішити ці питання можливо тільки шляхом

використання контрагентами єдиного набору міжнародних правил для однозначного тлумачення термінів, що вживаються в зовнішній торгівлі. З цією метою МТП в 1936 році створила перше видання Правил «Інкотермс 1936». До них постійно вносяться зміни і доповнення, які публікуються МТП у формі нових редакцій Правил «Інкотермс» (1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000, 2010 років). МТП є незалежною некомерційною організацією, яка об'єднує тисячі компаній, асоціацій та підприємств з більш ніж 140 держав. Крім правил Інкотермс МТП випускає звичаї для документарних акредитивів, збірники типових міжнародних контрактів, арбітражні регламенти і т.д. [9].

Інкотермс (Incoterms, International commercial terms) – міжнародні правила для тлумачення найбільш уживаних торговельних термінів у зовнішній торгівлі, що забезпечують однозначні тлумачення умов, перш за все, щодо місця переходу відповідальності від продавця до покупця [6].

Торгові терміни являють собою стандартні умови договорів щодо:

- 1) розподілу між продавцем і покупцем транспортних витрат по доставці товару, тобто визначення, які витрати і до якого моменту несе продавець, і які, починаючи з якого моменту, - покупець
- 2) моменту переходу з продавця на покупця ризиків пошкодження, втрати або випадкової загибелі вантажу
- 3) дати поставки товару, тобто визначення моменту фактичної передачі продавцем товару в розпорядження покупця або його представника - наприклад, транспортної організації, виконання або невиконання першим своїх зобов'язань за строками поставки.

Посилання на застосування Правил «Інкотермс 2010» в контракті дає можливість у всьому тексті контракту уникнути розшифрування термінів. Правила «Інкотермс 2010» є об'єктом авторського права МТП, що передбачає передачу прав на використання тільки одній особі на території конкретної країни, тому тільки з 05.04.2011 року Асоціація експортерів та

імпортерів України отримала свідоцтво про реєстрацію авторського права та право на офіційний переклад українською мовою [13].

Безперечно визнання як регулятори цивільних правовідносин отримали звичаї та типові договори в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України). Так, ч. 1 ст. 7 ЦК України встановлює, що «цивільні відносини можуть регулюватися звичаєм, зокрема звичаєм ділового обороту. Звичаєм є правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у певній сфері цивільних відносин». Ст. 630 ЦК України передбачає, що «договором може бути встановлено, що його окремі умови визначаються відповідно до типових умов договорів певного виду, оприлюднених у встановленому порядку, а якщо у договорі не міститься посилання на типові умови, такі типові умови можуть застосовуватись як звичай ділового обороту, якщо вони відповідають вимогам ст. 7 цього Кодексу». У ч. 2 ст. 637 ЦК України встановлено, що «при тлумаченні умов договору можуть враховуватися також типові умови (типові договори), навіть якщо в договорі немає посилання на них» [14].

Право застосування міжнародних звичаїв та Правил «Інкотермс» для зовнішньоекономічних договорів в чинному законодавстві передбачено п. 4 ст. 265 Господарського кодексу України [2].

Використання звичаїв ділового обороту санкціоновано нормами Господарського процесуального кодексу України, зокрема п. 9 ст. 11 встановлює, що «якщо спірні відносини, в тому числі за участю іноземної особи, не врегульовані законодавством, суд застосовує звичаї, які є вживаними у діловому обороті» [3].

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-ХІІ від 16.04.1991 р. суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності при складанні тексту зовнішньоекономічного договору (контракту) мають право використовувати відомі міжнародні звичаї,

рекомендації, правила міжнародних органів та організацій, якщо це не заборонено прямо та у виключній формі цим та іншими законами України [5]. Крім того, законодавець передбачив таку можливість в ст. 8 Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність» [4].

Отже, дослідження вітчизняних нормативних актів дає можливість стверджувати, що Правила «Інкотермс» є імплементованими, тобто залученими до національного законодавства міжнародними правовими нормами, адже їх використання передбачено низкою нормативно-правових актів. Однак цього не можна стверджувати стосовно імплементації проформ міжнародних профільних асоціацій, адже вона не відбулась. В чинному законодавстві України сторони для визначення умов договорів мають право використовувати звичаї ділового обороту, рекомендації, правила міжнародних органів та організацій, однак жодного прямого відсилання, визначення чи зазначення можливості використання типових контрактів міжнародних неурядових організацій немає. Лише коментарі нормативно-правових актів відносять до правил міжнародних органів та організацій також типові контракти, розроблені профільними асоціаціями з метою уніфікації міжнародних торгових звичаїв.

Висновки. Типовий контракт, як викладений у письмовій формі текст із зведеними до єдиної системи умовами, сформованими з урахуванням звичаїв ділового обороту та міжнародних міждержавних договорів, має ряд переваг, зокрема:

- 1) використовується не лише членами асоціацій, а й іншими учасниками комерційної діяльності
- 2) унеможлиблює виникнення колізій між умовами договору та вимогами міжнародних договорів, виключає різне трактування умов
- 3) пришвидшує процес погодження тексту угод між сторонами
- 4) є завжди актуальним, при зміні торгових звичаїв зазнає правок.

Враховуючи популярність проформ серед трейдерів України та світу

необхідно визначити місце типових контрактів профільних асоціацій та міжнародних правил в системі договірного права України. Зробити це можливо шляхом внесення змін до Господарського та Цивільного кодексів України, Законів, зазначивши обов'язковість використання Правил «Інкотермс» для зовнішньоекономічних договорів та зазначення права укладення договорів на базі типових контрактів профільних асоціацій.

Література

1. Верб С. А. Типовые и примерные договоры, как средство правового регулирования общественных отношений / С. А. Верб // Договорная дисциплина в советском гражданском праве. — 1985. — С. 146.
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Господарський процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
4. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 01.07.2004 р. № 1955-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>
5. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-XII від 16.04.1991 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
6. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000 року) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007
7. Комаров А.С. Типовий контракт: як уникнути невизначеності / Ділові зв'язки. - 1993. - № 5.
8. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України №201 від 06.09.2001 «Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)» [Електронний

- ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0833-01>
9. Офіційна інтернет-сторінка Міжнародної торгової палати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iccwbo.org/incoterms/>
  10. Офіційна інтернет-сторінка Міжнародної асоціація торгівлі зерном і кормами в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gaftakyiv.com/>
  11. Офіційна інтернет-сторінка Міжнародної асоціація торгівлі зерном і кормами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.gafta.com/
  12. Офіційна інтернет-сторінка Міжнародної Федерації асоціацій торгівлі олійними культурами, насінням і жирами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fosfa.org/>
  13. Офіційний сайт Інкотермс 2010 в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.incotermszed.ua>
  14. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

References

1. Verb S. A. Tipovye i primernye dogovory, kak sredstvo pravovogo regulirovaniya obshchestvennykh otnosheniy / S. A. Verb // Dogovornaya distsiplina v sovetskom grazhdanskom prave. — 1985. — S. 146.
2. Ghospodarskyj kodeks Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Ghospodarskyj procesualnyj kodeks Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
4. Zakon Ukrainy «Pro transportno-ekspedytorsjku dijalnistj» vid 01.07.2004 r. № 1955-IV [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>
5. Zakon Ukrainy «Pro zovnishnjoeconomicchnu dijalnistj» № 959-XII vid

- 16.04.1991 r. [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
6. Inkoterms. Oficijni pravyla tlumachennja torghoveljnykh terminiv Mizhnarodnoji torghovoji palaty (redakcija 2000 roku) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007
7. Komarov A.S. Typovyj kontrakt: jak unyknyty nevyznachenosti // Dilovi zv'jazky. - 1993. - № 5.
8. Nakaz Ministerstva ekonomiky ta z pytanj jevropejskoji integraciji Ukrainy № 201 vid 06.09.2001 «Pro zatverdzhennja Polozhennja pro formu zovnishnjoekonomichnykh doghovoriv (kontraktiv)» - [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0833-01>
9. Oficijna internet-storinka Mizhnarodnoji torghovoji palaty [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.iccwbo.org/incoterms/>
10. Oficijna internet-storinka Mizhnarodnoji asociacija torghivli zernom i kormamy v Ukraini [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.gaftakyiv.com/>
11. Oficijna internet-storinka Mizhnarodnoji asociacija torghivli zernom i kormamy [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: www.gafta.com/
12. Oficijna internet-storinka Mizhnarodnoji Federaciji asociacij torghivli olijnomy kuljturamy, nasinnjam i zhyramy [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.fosfa.org/>
13. Oficijnyj sajt Inkoterms 2010 v Ukraini [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.incotermszed.ua>
14. Cyviljnyj kodeks Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>